

BẠO LỰC CHÍNH TRỊ TRONG BẦU CỬ Ở BRAZIL

Lê Lan Anh*

Tóm tắt: *Bạo lực chính trị trong bầu cử đã không còn là một khái niệm mới trong đời sống chính trị thế giới. Tại Brazil, bạo lực chính trị trong bầu cử đã xuất hiện và có xu hướng gia tăng trong những kỳ bầu cử gần đây. Dựa trên những dữ liệu về các cuộc bạo lực chính trị trong các kỳ bầu cử của Brazil, bài viết đã chỉ ra những nguyên nhân thúc đẩy bạo lực trong các cuộc bầu cử, tập trung vào giai đoạn từ năm 2014 đến năm 2022. Một số nguyên nhân chính đó là, tham nhũng và suy thoái kinh tế, mâu thuẫn đảng phái và phân cực chính trị, và những mục tiêu chính trị cá nhân. Kết quả nghiên cứu cho thấy hành vi bạo lực chính trị trong các kỳ bầu cử ở Brazil đã có xu hướng gia tăng trong và thậm chí cả sau khi cuộc bầu cử kết thúc. Sự gia tăng của bạo lực chính trị trong các cuộc bầu cử đã ảnh hưởng đến tâm lý của cử tri, họ cảm thấy lo sợ cho sự an toàn của bản thân khi tham dự các cuộc bỏ phiếu.*

Từ khóa: Bạo lực chính trị, Phân cực chính trị Brazil, Bầu cử, Biểu tình chính trị

Đặt vấn đề

Có rất nhiều cách định nghĩa khác nhau về “Bạo lực chính trị”. Trong quan hệ quốc tế, đó có thể là việc một quốc gia này sử dụng bạo lực nhằm đạt được mục tiêu chính trị đối với quốc gia khác (D. Schneider, M. Turshen, 2019). Ở cấp quốc gia, bạo lực chính trị có thể là bạo lực do người dân hoặc chính phủ thực hiện để đạt được các mục tiêu chính trị. Bạo lực chính trị có thể diễn ra dưới hình thức hành động hoặc không hành động. Bạo lực chính trị trong bầu cử thường xảy ra tại những quốc gia có nền dân chủ khi các cuộc bầu cử sắp diễn ra hoặc đang diễn ra, thậm chí còn được tiếp tục cả sau khi cuộc bầu cử đã kết thúc.

Tại Brazil, bạo lực chính trị trong các cuộc bầu cử gần đây có xu hướng gia tăng cả về tính chất và mức độ, với việc

thường xuyên nhắm vào các ứng cử viên chính trị, như là trong cuộc tổng tuyển cử vào năm 2018, cuộc bầu cử địa phương năm 2020 và cuộc tổng tuyển cử năm 2022. Bạo lực chính trị cũng bắt nguồn từ các hành động bạo lực của đám đông và các cuộc tấn công vũ trang liên quan đến những người ủng hộ đảng đối thủ.

1. Thực trạng bạo lực chính trị trong các kỳ bầu cử

Những vụ giết người vì động cơ chính trị xảy ra khá thường xuyên ở Brazil trước các cuộc bầu cử. Điển hình là trong cuộc bầu cử gần đây, những tin tức về các vụ ám sát, hành hung các ứng cử viên, hay những người ủng hộ đảng đối lập đã không còn hiếm gặp. Những người ủng hộ các đảng phái chính trị cũng góp phần vào bạo lực,

* Viện Nghiên cứu Châu Mỹ

mặc dù cảnh sát không công nhận một cách có hệ thống bạo lực xuất phát từ bất đồng chính trị giữa những người ủng hộ là có động cơ chính trị.

Từ đầu năm 2018 đến vòng bỏ phiếu đầu tiên vào ngày 7/10/2018, ít nhất đã ghi nhận 28 trường hợp bạo lực chính trị liên quan đến các đại diện đảng và những người ủng hộ trên toàn quốc. Đáng chú ý nhất, chính ứng cử viên Bolsonaro đã bị đâm và bị thương nặng trong một cuộc biểu tình vận động tranh cử vào ngày 6/9/2018 tại thành phố Juiz de Fora, bang Minas Gerais (Dom Phillips, 2018). Trong khi đó, vào ngày 14/3/2018, các thành viên bị tình nghi của một lực lượng dân quân bị cáo buộc có quan hệ với giới chức chính trị đã bắn chết nhà bảo vệ nhân quyền và chủ nghĩa xã hội, nữ hội đồng Đảng Tự do (PSOL) Marielle Franco tại Khu trung tâm của thành phố Rio de Janeiro (Jacqueline Saraiva, 2018).

Những vụ đe dọa giết người vì lý do chính trị diễn ra khá thường xuyên. Việc các ứng cử viên của các đảng nhận được những lời đe dọa tấn công bạo lực đã không còn hiếm gặp. Một ứng cử viên quốc hội của Đảng Tự do và Chủ nghĩa xã hội cánh tả (PSOL) được cho là đã nhận được lời dọa giết từ một người ủng hộ Tổng thống Bolsonaro (France 24h, 2022). Những người ủng hộ Bolsonaro cũng đe dọa hai chính trị gia cánh tả là Guilherme Boulozs và ứng cử viên tổng thống Ciro Gomez trong chiến dịch tranh cử (Александра Аппельберг, 2022).

Những vụ giết người vì động cơ chính trị đã khiến nhiều người thiệt mạng. Điển hình là vụ việc diễn ra ngày 9/7/2022 tại bang Parana trước thềm cuộc bầu cử tổng thống, khi người ủng hộ Tổng thống Bolsonaro và cựu Tổng thống Lula da Silva dùng vũ khí tấn công nhau, đã cho thấy tình trạng bạo lực chính trị ở Brazil đang ngày càng trầm trọng. Một ví dụ khác, một người đàn ông là thành viên đảng Lao động (PT) - đã bị một cảnh sát ủng hộ Tổng thống Jair Bolsonaro và đảng Tự do (PL) bắn chết khi hô vang những khẩu hiệu ủng hộ Tổng thống Bolsonaro: *Đây là lãnh thổ Bolsonaro! Lula là một tên trộm!*, và còn rất nhiều vụ bạo lực khác cũng dẫn đến chết người đã xảy ra trong năm bầu cử 2022 do những khác biệt về tư tưởng chính trị (France 24h, 2022).

Các cuộc tấn công bằng lời nói và thể chất không chỉ nhắm vào các ứng cử viên chính trị và những người ủng hộ họ, mà còn nhắm vào các tổ chức thăm dò dư luận, vốn bị phe Bolsonaro buộc tội thiên vị. Kể từ khi bắt đầu chiến dịch đến cuối tháng 9/2022, tổ chức thăm dò dư luận Datafolha đã ghi nhận khoảng 10 vụ tấn công vào các nhân viên điều tra của mình trên khắp đất nước (France 24h, 2022).

Đáng lo ngại là việc nhắm mục tiêu vào các đại diện đảng chính trị và những người ủng hộ trong thời gian diễn ra cuộc bầu cử năm 2022 đã có xu hướng gia tăng so với những cuộc bạo lực trong thời gian diễn ra cuộc bầu cử năm 2018.

Từ đầu năm 2022 đến vòng bỏ phiếu đầu tiên vào ngày 2/10, đã có ít nhất 36 trường hợp bạo lực chính trị được ghi nhận liên quan đến các đại diện đảng và những người ủng hộ trên khắp đất nước (Mariana Labbate et al., 2022).

Bạo lực chính trị không chỉ xuất hiện trong thời gian diễn ra các cuộc bầu cử mà còn xảy ra sau khi cuộc bầu cử kết thúc. Rất nhiều cuộc biểu tình phản đối đã diễn ra ngay sau khi có kết quả cuộc bầu cử tổng thống vòng hai vào ngày 30/10/2022. Những người biểu tình có điểm chung là bác bỏ kết quả bầu cử và kêu gọi đảo chính, hoặc yêu cầu can thiệp quân sự để ngăn chặn lễ nhậm chức của tổng thống đắc cử Lula da Silva. Vào ngày 8/1/2023, những người biểu tình ủng hộ Bolsonaro đã xông vào dinh tổng thống và Tòa án tối cao, phá hoại Hạ viện và các hội trường Thượng viện Liên bang của Quốc hội Brazil (Phillips and Tom, 2023). Cuộc nổi dậy thất bại và bị giải tỏa sau vài giờ; vài nghìn người ủng hộ Bolsonaro đã bị bắt sau sự kiện này. Vào ngày 12/12/2022, sau khi chiến thắng bầu cử của Lula được tòa án Brazil chính thức phê chuẩn, những người ủng hộ Bolsonaro cực hữu đã xông vào trụ sở Cảnh sát Liên bang ở Brasilia và đốt cháy các phương tiện trên đường phố sau khi một trong những người biểu tình bị bắt vì kích động bạo lực (Phillips and Tom, 2022). Một âm mưu đánh bom gần Sân bay Quốc tế Brasília đã bị cảnh sát ngăn chặn vào ngày 23/12/2022 và nghi phạm

bị bắt một ngày sau đó khi cho rằng quá trình bầu cử đã có sự gian lận (Romani, Andre, Stargardter, Gabriel (2022)).

Thực trạng cho thấy căng thẳng chính trị và tần suất, mức độ diễn ra các cuộc bạo lực chính trị thậm chí còn lớn hơn so với ghi nhận trong các cuộc bầu cử trước đó. Vậy những yếu tố nào đã thúc đẩy các vụ bạo lực chính trị nổ ra trong các cuộc bầu cử gần đây tại Brazil?

2. Một số nhân tố thúc đẩy bạo lực chính trị trong bầu cử

Có nhiều lý do để một cuộc bạo lực chính trị nổ ra trong thời điểm bầu cử. Có thể nhận thấy ba yếu tố chính dẫn đến các cuộc bạo lực chính trị nổ ra trong các cuộc bầu cử gần đây tại Brazil, bao gồm:

Tham nhũng chính trị và suy thoái kinh tế

Tình trạng tham nhũng tràn lan nghiêm trọng ngày càng lớn đã tác động mạnh đến nền kinh tế Brazil. Sự suy giảm của nền kinh tế khiến người dân Brazil lâm vào tình trạng thất nghiệp, nghèo đói gia tăng. Điều này làm gia tăng sự căng thẳng trong xã hội, người dân cũng trở nên dễ bị kích động bạo lực hơn.

Các cuộc biểu tình rầm rộ ở tất cả các thành phố lớn vào năm 2013 - điều mà Brazil chưa từng thấy kể từ khi nước này trở lại chế độ dân chủ vào những năm 1980 - là dấu hiệu đầu tiên cho thấy bạo lực chính trị trong bầu cử bắt đầu có dấu hiệu phát triển. Nổi lên bởi

sự tức giận về các vấn đề kinh tế như tăng giá vé xe buýt và tàu điện ngầm, các cuộc biểu tình cho thấy sự giận dữ ngày càng tăng đối với các dịch vụ xã hội không đầy đủ và sau đó là tham nhũng có hệ thống trên khắp các tầng lớp chính trị bao gồm cả đảng PT cầm quyền.

Nền chính trị Brazil đã trải qua một giai đoạn khủng hoảng nghiêm trọng mà tiêu biểu là các vụ đại tham nhũng, có tác động lớn tới nền kinh tế Brazil. Các cuộc điều tra tham nhũng bắt đầu từ năm 2014 đã lên tới các cấp cao nhất của Chính phủ Brazil, liên quan đến Tổng thống Michel Temer, các cựu tổng thống, cùng hàng chục quan chức nội các và thượng nghị sĩ. Không chỉ trong nội bộ một quốc gia Brazil mà vụ bê bối này còn liên quan đến nhiều quốc gia khác trong khu vực. Operacao Lava Jato (Chiến dịch chống tham nhũng) và các cuộc điều tra chồng chéo đã kết án tù các giám đốc điều hành và chính trị gia hàng đầu, sa thải hàng loạt quan chức có liên quan và thu về hàng tỷ đô la tiền phạt.

Vụ bê bối Car Wash bắt đầu vào đầu năm 2014, liên quan đến Petrobras, sau khi đơn vị tình báo của Bộ Tài chính phát hiện các giao dịch ngân hàng bất thường liên quan đến công ty dầu khí nhà nước này. Họ nghi ngờ rằng Petrobras đang nhận hối lộ từ các công ty, bao gồm cả công ty xây dựng khổng lồ Odebrecht, để đổi lấy các hợp đồng. Vào tháng 4/2017, một tòa án liên bang Hoa Kỳ đã yêu cầu Odebrecht phải trả

2,6 tỷ USD tiền phạt cho các nhà chức trách ở Brazil, Thụy Sĩ và Hoa Kỳ. Các giám đốc điều hành của Odebrarou thừa nhận đã trả 788 triệu USD tiền hối lộ để giành các hợp đồng trị giá hơn 3,3 tỷ USD (Anthony Faiola, 2018). Đối mặt với thiệt hại tài chính mà một phần xuất phát từ cuộc điều tra, hơn 100.000 nhân viên đã bị sa thải. Vào tháng 8/2016 Tổng thống Dilma Rousseff (2011-2016) đã chính thức bị luận tội vì cáo buộc đã thao túng bất hợp pháp tài khoản chính phủ. Tuy nhiên, bản án đưa ra lại giành cho Phó Tổng thống Michel Temer, một người có nhiều tai tiếng vì cũng bị buộc tội tham nhũng. Hơn nữa, cựu Tổng thống Lula da Silva cũng đã bị bắt vào đầu tháng 4/2018, sau khi bị kết án vì tham nhũng và rửa tiền.

Một cuộc điều tra khác, Operacao Carne Fraca (Operation Weak Flesh), được thông báo công khai vào tháng 3/2017; theo đó, các nhà xuất khẩu thịt bò và gia cầm lớn nhất thế giới của Brazil, đã hối lộ các thanh tra thực phẩm để chấp thuận việc bán các sản phẩm hư hỏng. Trong những tháng tiếp theo, Liên minh châu Âu đã đình chỉ nhập khẩu thịt từ Brazil, cùng với Trung Quốc, Ai Cập, Nhật Bản, Mexico và Hoa Kỳ. (Một số lệnh cấm đã được dỡ bỏ ngay sau đó, nhưng các hạn chế của EU và Hoa Kỳ vẫn còn nguyên).

Một số cuộc điều tra tham nhũng khác liên quan đến cáo buộc hối lộ của các công ty xây dựng để đổi lấy hợp đồng xây dựng sân vận động cho

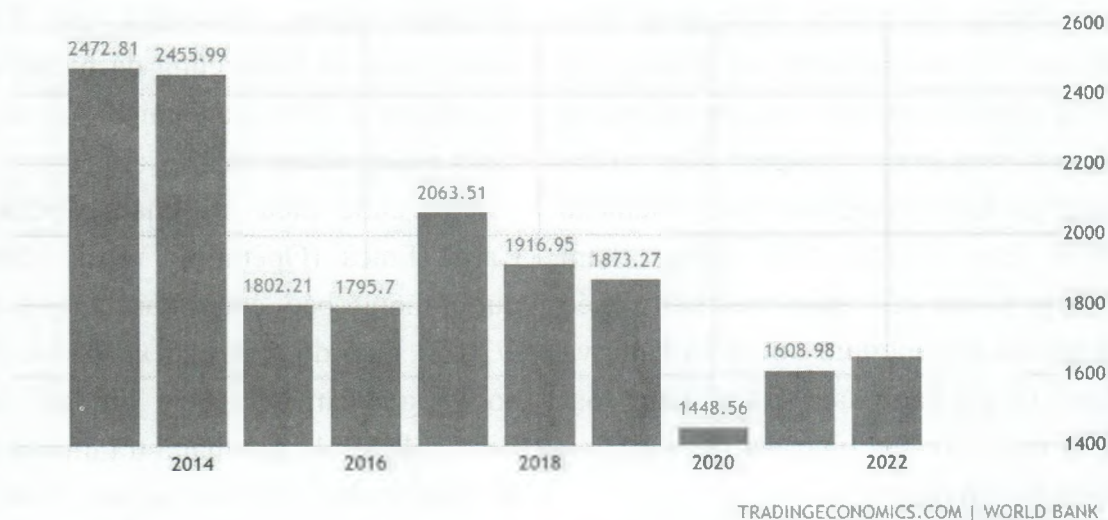
World Cup Brasilia đăng cai năm 2014; Operacao Greenfield, một cuộc điều tra về cáo buộc gian lận tại các quỹ hưu trí của các công ty nhà nước; và Operacao Zelotes, công ty bị điều tra về các khoản hối lộ được cho là đã trả cho các quan chức ngành thuế để giảm bớt các khoản nợ của công ty họ.

Thực tế, những khó khăn của nền kinh tế của Brazil đã có từ trước Chiến dịch chống tham nhũng. Các vụ đại tham nhũng này chỉ là góp phần làm

trầm trọng thêm những khó khăn đó của nền kinh tế. Ban đầu được cho là sự suy thoái tạm thời sau khi đăng cai tổ chức World Cup, đầu năm 2014 Brazil đã rơi vào giai đoạn suy thoái tồi tệ nhất trong hơn một thế kỷ qua. Khi cuộc khủng hoảng chính trị trở nên tồi tệ hơn, mức đầu tư và niềm tin của người tiêu dùng bị ảnh hưởng, dẫn đến GDP có mức tăng trưởng -3,5% trong năm 2015 và giảm tiếp xuống -3,6% vào năm 2016. (Hình 1).

Hình 1. GDP của Brazil trong giai đoạn 2013 - 2022

Đơn vị tính: tỷ USD

Trong nửa đầu năm 2017, Brazil đã chứng kiến mức tăng trưởng quý đầu tiên trong hai năm, ở mức 1%. Nhưng vào tháng 5/2017, đồng real của Brazil đã giảm mạnh 8% và các nhà kinh tế chỉ ra rằng bất ổn chính trị sẽ khiến đất nước có thể suy thoái trở lại. Tỷ lệ thất nghiệp ở Brazil đạt mức 13,7% vào tháng 3/2017, cao hơn gấp đôi so với cuối năm 2013, trước Chiến dịch chống tham nhũng.

Các vụ bê bối tham nhũng khiến nhiều tập đoàn lớn của Brazil, đã phải đối mặt với những hậu quả tài chính sâu sắc. Vào giữa năm 2018, vụ bê bối tham nhũng được cho là đã xóa hơn 250 tỷ USD khỏi giá trị thị trường của Petrobras. Gã khổng lồ dầu mỏ này cũng đã mất thêm hàng tỷ đôla Mỹ trong các khoản thanh toán hợp pháp và các chi phí khác liên quan đến việc ghép tài sản, bao gồm

khoản thanh toán 853 triệu USD với Bộ Tư pháp Hoa Kỳ, Ủy ban Chứng khoán và Giao dịch và các cơ quan chức năng của Brazil.

Mâu thuẫn đảng phái và phân cực chính trị

Mâu thuẫn đảng phái và sự phân cực ở Brazil đã trở thành một nguy cơ lớn không chỉ đối với nền dân chủ của đất nước, mà còn đối với khả năng giải quyết những thách thức chính sách cấp bách nhất như đại dịch COVID-19. Việc các chính trị gia không thống nhất được cách thức xử lý các vấn đề cấp bách của xã hội đã tạo ra sự bất mãn trong dân chúng, là một trong những nguyên nhân chính thúc đẩy các cuộc biểu tình bạo động diễn ra trong các kỳ bầu cử.

Đầu tiên, đó là sự mâu thuẫn trong cách thức xử lý đại dịch, việc sẵn sàng áp dụng các biện pháp hiệu quả và sau đó chính trị hóa sự lựa chọn vaccine phòng ngừa COVID-19. Một chính quyền hỗn loạn của Tổng thống Jair Bolsonaro đã cho thấy sự phân cực chính trị đang ở mức độ đỉnh điểm như thế nào. Những nguyên nhân gì đã khiến nền chính trị Brazil lại rơi vào tình trạng phân cực như vậy?

Nhiều nhà quan sát coi Bolsonaro là nguyên nhân chính gây ra tình trạng phân cực cực đoan đặc trưng cho nền chính trị Brazil đương đại. Tuy nhiên, xét về tổng thể, nền chính trị Brazil vốn đã bị chia rẽ gay gắt trước khi Bolsonaro xuất hiện tranh cử vào năm 2017 và giành chức tổng thống vào năm 2018.

Trong gần 20 năm trước, Brazil đã có được sự ổn định dân chủ. Đất nước được điều hành bởi đảng Dân chủ Xã hội Brazil trung hữu từ năm 1995 đến năm 2002 và sau đó là đảng Công nhân trung tả từ năm 2003 - dưới sự lãnh đạo của Tổng thống Luiz Inácio Lula da Silva và sau đó, từ năm 2011 đến năm 2016, dưới thời người kế nhiệm được chọn là Dilma Rousseff.

Bước ngoặt quan trọng xảy ra vào năm 2013. Các cuộc biểu tình rầm rộ khắp tất cả các thành phố lớn trong năm 2013 - điều chưa từng thấy ở Brazil kể từ khi nước này trở lại chế độ dân chủ vào những năm 1980 - là dấu hiệu rắc rối đầu tiên. Nổi lên bởi sự tức giận đối với các vấn đề kinh tế như tăng giá vé xe buýt và tàu điện ngầm, các cuộc biểu tình nhanh chóng khơi dậy sự tức giận lan rộng trong dân chúng đối với các dịch vụ xã hội không đầy đủ và sau đó, trong vài năm tiếp theo, nạn tham nhũng có hệ thống trong các tầng lớp chính trị bao gồm cả đảng PT cầm quyền đã khiến cho đất nước này rơi vào khủng hoảng chính trị trầm trọng.

Phân cực chính trị dưới thời Rousseff gay gắt đến mức Quốc hội đã ngừng thông qua bất kỳ dự luật lập pháp nào có liên quan của bà. Bị ảnh hưởng bởi một cuộc suy thoái kinh tế lớn và những tiết lộ về những vụ tham nhũng lịch sử liên quan đến các công ty lớn như Petrobras và Odebrecht, Rousseff đã bị luận tội vào năm 2016. Việc luận tội là một quá trình chính trị gây chia rẽ và cho thấy

sự phân cực chính trị đã lên đến đỉnh điểm giữa phe ủng hộ và phe chống đối đảng cầm quyền.

Phó Tổng thống Michel Temer là người tiếp nối phần còn lại của nhiệm kỳ Rousseff, kết thúc vào ngày 31/12/2018. Ông giữ chức quyền tổng thống kể từ tháng 5 năm 2016, khi Rousseff bị đình chỉ chức vụ để hầu tòa tại Thượng viện Brazil. Mặc dù các cuộc thăm dò cho thấy đa số người Brazil ủng hộ luận tội Rousseff, nhưng nhiều thành viên của Đảng Công nhân và các liên minh và phong trào xã hội liên minh coi Temer là một tổng thống bất hợp pháp lên nắm quyền. Họ đã tổ chức một số cuộc biểu tình rầm rộ trong những tuần sau khi Temer lên nắm quyền. Tính đến tháng 6/2016, có tới 2/3 người dân Brazil không tin tưởng vào sự lãnh đạo của tổng thống mới (Reuter, 2016) trong bối cảnh Temer và gần như 60% các nhà lập pháp liên bang bị điều tra hoặc đối mặt với cáo buộc tham nhũng hoặc các tội nghiêm trọng khác, nhiều người Brazil đã mất niềm tin vào giai cấp chính trị và nền dân chủ của đất nước nói chung.

Sau khi lên nắm quyền, Chính phủ trung hữu của Temer đã ban hành một số cải cách kinh tế lớn, bao gồm các biện pháp đóng băng chi tiêu của chính phủ trong 20 năm, thực hiện các biện pháp bảo vệ người lao động và cho phép khu vực tư nhân tham gia nhiều hơn vào lĩnh vực dầu mỏ của Brazil. Những chính sách đó được các nhà đầu tư quốc tế

hoan nghênh nhưng lại nhận được rất ít sự ủng hộ của người dân Brazil. Những nỗ lực của Temer để bảo vệ bản thân khỏi các cáo buộc tham nhũng càng khiến người dân xa lánh. Một cuộc khảo sát vào tháng 10/2018 cho thấy, có tới 89% người Brazil không tán thành chính quyền của ông (Peter J. Meyer, 2018).

Phát ngôn và hành xử mang tính ủng hộ bạo lực của người đứng đầu

Có ý kiến cho rằng, việc một nguyên thủ quốc gia có luận điệu ủng hộ sử dụng súng và ủng hộ bạo lực đã ảnh hưởng đến cách hành xử bạo lực của người dân trong các vụ đe dọa giết người hoặc giết người vì lý do chính trị thời gian qua ở Brazil (France 24h, 2022).

Cả hai ứng viên tổng thống là ông Bolsonaro và ông Lula đã sử dụng các mạng xã hội Twitter, YouTube, các cuộc tranh luận trên truyền hình và các cuộc tuần hành lớn để trình bày quan điểm và dùng những công cụ truyền thông xã hội này để công kích đối thủ. Những bài đăng có chứa lời lẽ mang tính chất kích động bạo lực giữa những người ủng hộ họ đã khiến nhiều cử tri cảm thấy lo sợ về những cuộc xung đột sắp xảy ra (An ninh Thủ đô, 2022).

Chính ứng cử viên Bolsonaro cũng từng nhấn mạnh trong một bài phát biểu tranh cử rằng: "Tôi có ba lựa chọn cho tương lai của mình: bị bắt, bị giết, hoặc giành chiến thắng" (Александра Апелльберг, 2022). Trên đường vận động tranh cử, ông đã nói với những người ủng hộ chuẩn bị tinh thần chiến đấu và

tuyên bố rằng “nếu cần, chúng ta sẽ tham chiến”. Bản thân ông Bolsonaro cũng luôn công khai đặt câu hỏi về tính trung thực của các kết quả bầu cử, thậm chí còn được cho là đe dọa tấn công các tổ chức chịu trách nhiệm giám sát quá trình bầu cử (David Kuehn & Mariana Llanos, 2022). Những phát ngôn và nghi ngờ này của cựu Tổng thống Bolsonaro được cho là đã góp phần châm ngòi cho những hành vi bạo lực chính trị xảy ra thời gian qua. Theo lời khai của thủ phạm vụ đánh bom gần sân bay quốc tế Brasilia, những nghi ngờ của Bolsonaro về kết quả cuộc bầu cử trước đó đã thúc đẩy thủ phạm hành động.

Một yếu tố nữa cũng có thể góp phần vào việc làm gia tăng tình hình bạo lực ở Brazil, đó là kể từ khi lên nắm quyền vào năm 2019, Tổng thống Bolsonaro đã ban hành hơn 40 sắc lệnh hành pháp giúp dân thường dễ dàng sở hữu vũ khí hơn. Thị trường súng ở Brazil đã bùng nổ kể từ đó, người Brazil mua trung bình 1.300 khẩu súng mỗi ngày (France 24h, 2022). Cũng trong vụ âm mưu đánh bom trên, thủ phạm đã đăng ký sở hữu súng vào tháng 10/2021 và tham gia vào một nhóm được trang bị vũ khí lên đến gần 700.000 người kể từ khi Bolsonaro đắc cử và nới lỏng luật sở hữu súng. Thủ phạm cũng cho biết, điều thúc đẩy mua súng là những lời của Tổng thống Bolsonaro, người luôn nhấn mạnh tầm quan trọng của việc người dân được trang bị vũ khí với phá ngôn: “một dân tộc được trang bị vũ khí sẽ không bao giờ

bị bắt làm nô lệ”. Một báo cáo gần đây của Đài truyền hình Brazil TV Globo cho biết gần 140.000 khẩu súng mới đã được lưu hành ở Brazil trong nửa đầu năm 2020 so với chỉ hơn 138.000 khẩu trong cả năm 2018 và dưới 84.000 khẩu vào năm 2016 (G1, 2020), và đa số dành cho mục đích dân sự.

3. Một số nhận xét

Tóm lại, trong các cuộc bầu cử ở Brazil hiện nay, tình trạng tham nhũng và suy thoái kinh tế, mâu thuẫn và phân cực chính trị, chính là những yếu tố thúc đẩy bạo lực chính trị ở nước này. Cách phát ngôn và hành xử mang tính ủng hộ bạo lực của những người đứng đầu là yếu tố thúc đẩy bạo lực chính trị ở nước này leo thang. Sự gia tăng của các hành vi bạo lực trong các cuộc bầu cử đã ảnh hưởng đến tâm lý của cử tri, khiến họ cảm thấy lo sợ cho sự an toàn của bản thân khi tham gia các cuộc bỏ phiếu.

Trước thêm cuộc bầu cử vào ngày 2/10/2022, bạo lực chính trị đã liên tiếp xảy ra ở Brazil. Nhiều vụ đe dọa giết người liên quan đến chính trị và cuộc bầu cử. Nhiều vụ giết người, xung đột vì động cơ chính trị cũng xảy ra ở nhiều địa phương trong nước. Điều này đã dẫn đến tâm lý lo sợ của các cử tri. Theo một khảo sát của tổ chức thăm dò dư luận Datafolha, trước cuộc bỏ phiếu ngày 2/10/2022, hơn 67% dân số nói rằng họ sợ trở thành nạn nhân của các cuộc xung đột bạo lực do các lựa chọn chính trị của mình.

Khoảng 3% số người trả lời khảo sát, tương đương với 5 triệu người Brazil, cho biết họ là nạn nhân của các cuộc bạo lực chính trị đã xảy ra trong thời gian qua (France 24h, 2022). Thực trạng bạo lực chính trị được dự báo sẽ không chỉ xảy ra ở nền chính trị phân cực ở Brazil, mà có thể còn cả ở khu vực Mỹ Latinh nói chung khi đói nghèo và tình trạng mâu thuẫn, bất ổn chính trị vẫn diễn ra chưa có hồi kết ■

Tài liệu tham khảo:

1. Anthony Faiola. (2018). The Corruption Scandal Started in Brazil, Now It's Wreaking Havoc in Peru, *Washington Post*, January 23, 2018.
2. Báo An ninh Thủ đô. (2022). An ninh được thắt chặt trong ngày bầu cử 2/10 ở Brazil, tại <https://www.anninhthudo.vn/an-ninh-duoc-that-chat-trong-ngay-bau-cu-2-10-o-brazil-post518620.antd>, truy cập ngày 20/10/2022.
3. David Kuehn, Mariana Llanos. (2022). Attacking the Vote: Election Fears in Brazil and Beyond, *GIGA forum online* 29/9/2022, at <https://www.giga-hamburg.de/en/events/giga-forum/attacking-the-vote-election-fears-in-brazil-and-beyond>, truy cập ngày 24/11/2022.
4. Dom Phillips. (2018). @Jair Bolsonaro: Brazil presidential frontrunner stabbed at campaign rally@, at <https://www.theguardian.com/world/2018/sep/06/brazil-jair-bolsonaro-far-right-presidential-candidate-stabbed>, truy cập ngày 20/11/2022.
5. D. Schneider, M. Turshen. (2019). Political and Social Violence: Health Effects, *Encyclopedia of Environmental Health* (Second Edition), Vol. 5. <https://www.sciencedirect.com/topics/earth-and-planetary-sciences/political-violence>
6. France 24h. (2022). *Political violence casts a shadow over Brazil's general election*, at <https://www.france24.com/en/americas/20220929-political-violence-casts-a-shadow-over-brazil-s-general-election>, truy cập ngày 30/9/2022
7. G1. (2020). *Quase 140 mil novas armas de fogo são registradas no Brasil só em 2020*, <https://g1.globo.com/fantastico/noticia/2020/07/19/quase-140-mil-novas-armas-de-fogo-sao-registradas-no-brasil-so-em-2020.ghtml> truy cập ngày 7/2/2023.
8. Jacqueline Saraiva (2018). *Morte de vereadora e motorista no Rio: o que se sabe até agora*, at https://www.correiobraziliense.com.br/app/noticia/politica/2018/03/15/interna_politica,666341/morte-de-vereadora-e-motorista-no-rio-o-que-se-sabe-ate-agora.shtml, truy cập ngày 20/11/2022
9. Mariana Labbate et al. (2022). *World in Photos: Brazilians take to the streets - demanding fair elections*, at <https://www.grid.news/story/global/2022/08/12/world-in-photos-brazilians-take-to-the-streets-demanding-fair-elections/>, truy cập ngày 25/11/2022
10. Александра Аппельберг. (2022). *Демократии Латинской Америки под угрозой: регион охватило политическое насилие*, at <https://detaly.co.il/demokratii-latinskoj-ameriki-pod-ugroz-ozoj-region-ohvatilo-politicheskoe-nasilie>, truy cập ngày 24/11/2022.
11. Peter J. Meyer. (2018). *Brazil's Presidential Election*, https://www.everycrsreport.com/files/20181116_IN10976_ea97f98873b1a686d4034635ff1ac2dc50eee684.pdf
12. Phillips, Tom. (2022). *Bolsonaro supporters try to storm police HQ in 'January 6-style' rampage*. The Guardian. Retrieved 13 December 2022.
13. Phillips, Tom. (2023). *Jair Bolsonaro supporters storm Brazil's presidential palace and supreme court*. The Guardian. Retrieved 9 January 2023.
14. Romani, Andre, Stargardter, Gabriel. (2022). *Brazil protests: Bolsonaro supporters attack police HQ*. Reuters. Retrieved 28 December 2022.
15. Reuter. (2016). *Most Brazilians unhappy with interim president: poll*, <https://www.reuters.com/article/us-brazil-politics-idUSKCN0ZH51I>, truy cập ngày 06/2/2023.